ڕۆژووی سوننەت

پێغەمبەر ﷺ هانی خەڵکی ئەدا بۆ بەڕۆژوو بوون لەم ڕۆژانەدا:

ڕۆژووی شەش ڕۆژ لە مانگی شەواڵ:

جەماعەت ئەگێڕنەوە –جگە لە بوخاری و نەسائی– لە ئەبو ئەییوبی ئەنصاریەوە کە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (مَن صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أتبَعَهُ سِتاً مِن شَوَّال، فَكَأنَّمَا صَامَ الدَّهر). واتە: هەرکەس مانگی ڕەمەزان بەڕۆژوو بوو، وە شەش ڕۆژیش لە شەوال بە دوایدا بەڕۆژوو بێت، وەك ئەوە وایە کە ساڵێك بەڕۆژوو بووبێت.

وە لای ئەحمەد ئەو شەش ڕۆژە بەسەریەکەوە بێت، یان بەسەریەکەوە نەبێت هەر ئەبێت، وە هیچیان لە هیچیان چاکتر نین و وەك یەکن.

بەڵام لای حەنەفیەکان و شافیعیەکان چاکتر وایە بە سەریەکەوە بێت یەکسەر دوای جێژن.

ڕۆژووی دە ڕۆژ لە مانگی (ذي الحجة) وە تەئکیدی ڕۆژی عەرەفە بۆ جگە لە حاجی:

١– لە ئەبو قەتادەوە ﷺ هاتووە کە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (صَومُ يوم عَرَفَة، يُكفِّرُ سَنَتَينِ، مَاضِيَةً وَمُستَقبلَةً، وَصَومُ يوم عَاشُورَاءَ يُكفِّرُ سَنَةً مَاضِيَةً) (رواه الجماعة إلا البخاري والترمذي). واتە: ڕۆژووی ڕۆژی عەرەفە کەفارەتی گوناحی دوو ساڵە، ساڵی پێشوو ساڵی داهاتوو، وە ڕۆژووی ڕۆژی عاشورا کەفارەتی گوناحی ساڵی پێشووە.

٢– لە حەفصەوە هاتووە فەرمویەتی پێغەمبەر ﷺ وازی لە چوار شت نەئەهێنا: ڕۆژووی عاشورا، و دە ڕۆژ لە مانگی (ذي الحجة)، و لە هەرمانگێکدا سێ ڕۆژو، وە دوو ڕکاتی پێش نوێژی بەیانی (ئەحمەدو نەسائی گێڕاویانەتەوە).

٣– لە عوقبەی کوڕی عامیرەوە هاتووە کە پێغەمبەر ﷺ فەرمویەتی: (يَومُ عَرَفَةَ، وَيومُ النَّحرِ، وَأيَّامُ التَّشرِيقِ، عِيدُنَا - أهلَ الإسلامِ- وَهِيَ أيَّامُ أكلٍ وَشُربٍ) (رواه الخمسة، إلا ابن ماجه وصححه الترمذي). واتە: ڕۆژی عەرەفە و ڕۆژی قوربانی کردن و سێ ڕۆژی دوای قوربانی کردن، جەژنی ئێمەی موسوڵمانە، وە ئەم ڕۆژانە ڕۆژی خواردن وخواردنەوەن.

٤– لە ئەبوهورەیرەوە هاتووە کە فەرمویەتی: پێغەمبەر ﷺ ڕۆژوو گرتنی ڕۆژی عەرەفەی –بۆ حاجی– قەدەغە کردبوو[1] (ئەحمەدو ئەبوداوودو نەسائی و ئیبنوماجە گێڕاویانەتەوە).

(ترمذي) ووتویەتی: زانایان ڕۆژوو گرتنی ڕۆژی عەرەفەیان بە موستەحەب دائەنا جگە لەو کەسانەی کە لە عەرەفەن.

٥– لە (أم الفضل)ەوە هاتووە: ڕۆژی عەرەفە گومانمان لە بەڕۆژوو بوونی پێغەمبەر ﷺ هەبوو، منیش قاپێك شیرم بۆ نارد، ئەویش خواردیەوە، لەکاتێکدا ووتاری ئەدا لە عەرەفە (موسلیم و بوخاری گێڕاویانەتەوە).

([1]) کورتەی قسەی شێخ ئەلبانی ئەوەیە: سەنەدیەکەی زەعیفە کەسێکی مەجهولی تێدایە و لە (الأحاديث الضعيفة) دا تەخریج کراوە بە ژمارە (٤٠٤).

ڕوژووی مانگی موحەڕڕەم و تەئكیدی ڕۆژی عاشوڕاو ڕۆژێكی پێش عاشوڕاو ڕۆژێك پاش عاشوڕا:

١- لە ئەبوهورەیرەوە هاتووە كە فەرمویەتی: لە پێغەمبەریان ﷺ پرسی چاكترین نوێژ دوای نوێژە فەڕزەكان كام نوێژەیە؟ فەرمووی: (الصَّلاةُ فِي جَوفِ اللَّيلِ). واتە: ئەو نوێژەی لە نیوە شەودا بكرێت.

پاشان لێیان پرسی: ئەی چاكترین ڕۆژوو دوای ڕۆژووی ڕەمەزان كام ڕۆژوویە؟ فەرمووی: (شَهرُ اللهِ الَّذِي تَدعُونَهُ المُحَرَّم). واتە: ڕۆژووی ئەو مانگەی خوایە كە پێی ئەڵێن موحەڕڕەم (ئەحمەد و موسلیم و ئەبوداود گێڕاویانەتەوە).

٢- لە موعاوییەی كوڕی ئەبوسوفیانەوە هاتووە فەرمویەتی: گوێم لە پێغەمبەر ﷺ بوو ئەیفەرموو: (إنَّ هَذَا يَومُ عَاشُوراء، وَلَم يُكتَب عَلَيكُم صِيَامُهُ، وَأنَا صَائِمٌ، فَمَن شَاءَ صَامَ، وَمَن شَاءَ فَليُفطِر) (متفق عليه). واتە: ئەم ڕۆژە ڕۆژی عاشورایە، خوا لەسەری نەنووسیون بەڕۆژوو بن تێیدا، وە من بەڕۆژووم، جا هەركەس حەز ئەكات بەڕۆژوو بێت، وە هەر كەس حەز ناكات بەڕۆژوو نەبێت.

٣- لە عائیشەوە خوای لێ ڕازی بێت هاتوە كە فەرمویەتی: ڕۆژی عاشورا ڕوژێك بوو قورەیش لەسەردەمی نەزانیدا تێیدا بەڕۆژوو ئەبوون، وە پێغەمبەر ﷺ تێیدا بەڕۆژوو ئەبوو، كاتێ هاتینە مەدینە هەر بەڕۆژوو ئەبوو، وە فەرمانی بە خەڵكەكەش ئەكرد كە بەڕۆژوو بن، بەڵام كاتێ ڕەمەزان فەڕز كرا فەرموی: (مَن شَاءَ صَامَهُ وَمَن شَاءَ تَرَكَهُ) (متفق عليه). واتە: هەركەس حەز ئەكات بەڕۆژوو بێت تێیدا، وە هەر كەس حەز ناكات با وازی لێ بێنێت.

٤- لە ئیبنوعەبباسەوە خوا لێیان ڕازی بێت هاتووە كە فەرمویەتی: پێغەمبەر ﷺ كاتێ هاتە مەدینە سەیری كرد جولەكە ڕۆژی عاشورا بەڕۆژوو ئەبن، فەرمووی: (ئەمە چییە؟) ووتیان: ڕۆژێكی پیرۆزە خوا لەم ڕۆژەدا موسا و بەنی ئیسرائیلی لە دوژمن ڕزگار كردووە، بۆیە موسا تێیدا بەڕۆژوو بووە، پێغەمبەر ﷺ فەرموی: (أنَا أحَقُّ بِمُوسى مِنكُم). واتە: من لە پێش ترم بۆ موسا لە ئێوە.

جا پێغەمبەر ﷺ تێیدا بەڕۆژوو بوو، وە فەرمانی ئەكرد خەڵكیش بەڕۆژوو بن تێیدا (بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە).

٥- لە ئەبوموسای ئەشعەرییەوە رضي الله عنه هاتووە فەرمویەتی: جولەكە ڕێزیان لە ڕۆژی عاشورا ئەگرت و كردبویانە جەژنی خۆیان، پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: (صُومُوهُ أنتُم) واتە: ئێوە تێیدا بەڕۆژوو بن (موسلیم و بوخاری گێڕاویانەتەوە).

٦- لە ئیبنوعەبباسەوە خوایان لێ ڕازی بێت هاتووە ووتویەتی: پێغەمبەر ﷺ ڕۆژی عاشورای گرت و فەرمانی دا بەگرتنی، ووتیان: ئەی نێرراوی خوا، ئەوە ڕۆژێكە جولەكە وگاور ڕێزی ئەگرن، فەرمووی: (إذَا كَانَ العَامَ المُقبِل -إن شَاءَ اللهُ- صُمنَا اليَومَ التَّاسِعَ). (رواه مسلم وأبوداود). واتە: خوا بیەوێ ساڵی داهاتوو نۆهەمیش ئەگرین. جا ساڵ نەگەڕایەوە كۆچی دوایی كرد.

وە لە (لفظ)ێكی تردا هاتووە فەرموویەتی: (لَئِن بَقِيتُ إلى قَابِلٍ لأصُومَنَّ التَّاسِعَ) (رواه أحمد ومسلم) واتە: ئەگەر بمێنم ساڵێكی تر نۆهەمیشی لێ ئەگرم- واتە: لە گەڵ دەیەمدا-.

زانایان ئەڵێن: بەڕۆژوو بوونی ڕۆژی عاشورا سێ جورە:

یەکەم: ڕۆژوو گرتنی سێ ڕۆژی نۆهەم و دەیەم و یانزەهەمی.

دووەم: گرتنی نۆیەم و دەیەمی.

سێیەم: گرتنی دەیەمی بەتەنها.

فراوانی کردن لە ڕۆژی عاشورادا:

لە جابیری کوڕی عبداللە وە خوایان لێ ڕازی بێت هاتووە کە پێغەمبەر ﷺ فەرمویەتی: (مَن وَسَّعَ على نَفسِهِ وَأهلِهِ يَومَ عَاشُورَاءَ، وَسَّعَ اللهُ عَلَيهِ سَائِرَ سَنَتِهِ) (رواه البيهقي في الشعب وابن عبدالبر). واتە: هەرکەس لەڕۆژی عاشورادا فراوانی بکات بۆ خۆی و خێزانی، خوا ئەو ساڵە ماڵ و سامانی فراوان ئەکات.

ئەم حەدیسە ڕێگای تریشی هەیە، هەموویان لاوازن، بەڵام ئەگەر بخرێنە پاڵ یەك هێز پەیدا ئەکەن، وەك سەخاوی ووتویەتی[٢].

ڕۆژووی بەشی زۆری مانگی شەعبان:

پێغەمبەر ﷺ بەشی زۆری مانگی شەعبان بەڕۆژوو ئەبوو، عایشە فەرمویەتی: پێغەمبەرم ﷺ نەبینیوە هیچ مانگێك تا سەر بەڕۆژوو بێت تێیدا جگە لە ڕەمەزان، وە نەم بینیوە هیچ مانگێك ئەوەندەی شەعبان زۆر تێیدا بەڕۆژوو بوو بێت. (بوخاری وموسلیم گێڕاویانەتەوە).

وە لە ئوسامەی کوڕی زەیدەوە خوایان لێ ڕازی بێت هاتووە فەرمویەتی: ووتم: ئەی نێرراوی خوا نەم بینیوە لە هیچ مانگێکدا ئەوەندەی مانگی شەعبان بەڕۆژوو بیت تێیدا؟ فەرمووی: (ذَلِكَ شَهرٌ يَغفَلُ النَّاسُ عَنهُ، بَينَ رَجَبٍ وَرَمَضَانَ،

---

(2) کورتەی قسەی شێخ ئەوەیە: ئەوە قسەی سەخاوی خۆیەتی کە ئەڵێت: یەکتر بەهێز ئەکەن، و ئێمە پێمان وایە کە وانەبێت.

شێخ لێکۆڵینەوە لەسەر حەدیسەکە ئەکات و باسی عیللەتەکانی ئەکات و قسەی زانایانی لەسەر ئەهێنێتەوە. پاشان ئەفەرمووێت:

هەموو ڕێگاکانی کۆمەڵێك مەتروك و مەجهول ئەیگێڕنەوە، لەوانەشە ئەوانە لە دوژمنەکانی حوسەینی کوڕی عەلی بن ڕەزای خوایان لێ بێت، کە حەدیسیان لەسەر فەزڵ و چاکی خواردن دان و چاو ڕشتن و جگە لەوانەشیان هەڵبەستوە لە ڕۆژی عاشورادا، بۆ بەرهەڵستی کردن لەگەڵ ئەو شیعانەدا کە ئەو ڕۆژەیان کردووە بە ڕۆژی ماتەم لەسەر حوسەین ڕەزای خوای لێ بێت، چونکە حوسەین لەو ڕۆژەدا کوژرا، هەر لەبەر ئەوە (شیخ الإسلام) ڕەحمەتی خوای لێ بێت، بڕیویەتییەوە کە ئەم حەدیسە درۆیە.

وە باسی ئەوە ئەکات کە لەبارەی ئەم حەدیسە لە ئیمام ئەحمەدیان پرسی ئەویش پێی وابوو کە هیچ نییە، وە بەوەش پاڵپشتی بۆ ئەم قسەیەی خۆی هێناوە کە هیچ کام لە سەلەف فراوانیان لە ڕۆژی عاشورادا بە موستەحەب نەزانیوە، وە هیچ کام لەم حەدیسانە لەسەردەمی قەرنە چاکەکاندا نەناسراون (کە پێغەمبەر ﷺ دانی بە چاکیاندا ناوە) و شێخی ئیسلام بەدرێژی باسی لەسەر کردووە لە (الفتاوى) دا (٢/٢٤٨-٢٥٦) جا بۆی بگەڕێرەوە.

وە مەناوی لە مەجدی لوغەوییەوە ئەگێڕێتەوە کە ووتویەتی:

ئەوەی لەبارەی ڕۆژی عاشوراوە ئەگێڕنەوە لەرۆژوو گرتن و نەفەقە کردن و خەنە بەکارهێنان و سەروریش چەور کردن و چاو ڕشتن، لەو بیدعانەیە کە قاتلەکانی حوسەین ڕەزای خوای لێ بێت دروستیان کردووە (تمام المنة).

وَهُوَ شَهرٌ تُرفَعُ فِيهِ الأعمَالُ إلى رَبِّ العَالَمِينَ؛ فَأُحِبُّ أن يُرفعَ عَمَلِي وَأنَا صَائِمٌ). (رواه أبوداود والنسائي وصححه ابن خزيمه)[٣]. واته: ئەوە مانگێکە لە نێوان مانگی ڕەجەب و ڕەمەزاندایە خەڵك تێیدا بێ ئاگان، وە ئەوە مانگێکە کردەوەی تێدا بەرز ئەکرێتەوە بۆ لای پەروەردگاری جیهانیان، منیش حەز ئەکەم کاتێ کردەوەکانم بەرز ئەکرێتەوە بەڕۆژوو بم.

وە تایبەت کردنی نیوەی مانگی شەعبان بەڕۆژوو گرتن وا بزانرێ کە فەضیلەتی هەیە بەسەر ڕۆژەکانی تردا، ئەوە هیچ بەڵگەیەکی ڕاستی لەسەر نییە.

ڕۆژووی مانگە حەرامەکان:

مانگە حەرامەکان بریتین لە ذولقەعیدە و ذولحیججە و موحەڕڕەم و ڕەجەب، وە پەسەندە مرۆڤ زۆر تێیاندا بەڕۆژوو بێت.

لە پیاوێکی باهیلییەوە هاتووە وتویەتی: چووم بۆ لای پێغەمبەر ﷺ ووتم: ئەی نێرراوی خوا من ئەو پیاوەم پار هاتمە لات، فەرمووی: (فَمَا غَيَّرَكَ، وَقَد كُنتَ حَسَنَ الهَيئَةِ؟). واته: ئەی چی تۆی گۆڕیوە، لەوە پێش شێوەت جوان بوو؟ ووتم: لەوکاتەوە لە تۆ جیا بوومەوە بە شەو نەبێت بەڕۆژ هیچم نەخواردووە، فەرمووی: (لِمَ عَذَّبتَ نَفسَكَ؟) واته: بۆچی خۆت شکەنجە داوە؟ پاشان فەرمووی: (صُم شَهرَ الصَّبرِ وَيَوماً مِن كُلِّ شَهرٍ). واته: مانگی ئارام گرتن بەڕۆژوو بە و لە هەموو مانگێکدا ڕۆژێك بەڕۆژوو بە، ووتم: بۆم زیاد بکە چونکی توانایيم هەیە، فەرمووی: مانگی دوو ڕۆژ بەڕۆژوو بە، ووتم: زیاتر، فەرمووی: سێ ڕۆژ، سێ ڕۆژ لە مانگە حەرامەکاندا بەڕۆژوو بە، واته: سێ ڕۆژ بەڕۆژوو بە و سێ ڕۆژ بەڕۆژوو مەبە، جا پێغەمبەر ﷺ سێ پەنجەکانی کۆ ئەکردەوە و بڵاوی ئەکردنەوە[٤]. (رواه أحمد وأبوداود وابن ماجه والبيهقي بسند جيد).

وە بەڕۆژوو بوون لە مانگی ڕەجەبدا چاکتر نییە لە ڕۆژووی مانگەکانی تر، ئەوە نەبێت ڕەجەب لە مانگە حەرامەکانە، وە لە سوننەتدا نەهاتووە کە ڕۆژووی مانگی ڕەجەب بە تایبەتی فەزڵی ببێت، وە ئەوەی لەوبارەیەوە هاتووە بۆ ئەوە نابێت کە ببێتە بەڵگە.

([3]) دانەر لە گێڕانەوەی ئەم حەدیسە بۆلای ئەبوداود چاوی لە (حافظ) کردووە لە فەتحدا. و صەنعانی لە (سبل السلام) دا و شەوکانی لە (نيل الأوطار) ئەمەش وەهمێکە لە هەموویانەوە کە یەك بە دوای یەك لەسەری ڕۆیشتوون چونکە ئەم حەدیسە لای ئەبو داود نییە، بەڵکو حەدیسێکی تری هەیە لە ئوسامەوە لەبارەی ڕۆژوو گرتنی دوو شەممە و پێنج شەممە.

جا لەبەر ئەوە (منذري) لە (الترغيب)دا و (حافظ) لە (تبيين العجب فيما ورد في فضل رجب)دا، وە هەروەها نابلسی لە (الذخائر) دا هەموو ئەمانە تەنها گێڕاویانەتەوە بۆ نەسائی، پاشان ئەم حەدیسە لای نەسائی سەنەدەکەی حەسەنە.

([4]) شێخ ئەلبانی لەبارەی ئەم حەدیسەوە ئەفەرمووێت: سەنەدەکەی جید نییە چونکە ڕاویەکەی دڵەڕاوکێ (إضطراب)ی تێدا کردووە لە چەند ڕوویەکەوە کە (حافظ) لە (التهذيب)دا باسی کردووە، هەروەها (منذري) لە (مختصر السنن) دا وە ووتویەتی: ئەم جیاوازییەی تێ کەوتووە هەروەکو ئەبینیت، و هەندێك لە شێخەکانمان ئاماژەیان بۆ زەعیفی کردووە، وە ئەمەش ڕێی تێ ئەچێت وابێت، منیش ئەڵێم: عیللەتێکی تریشی تێدایە ئەویش جەهالەتە وەك لە (ضعيف أبي داود) دا ڕوونم کردۆتەوە بە ژمارە (٤١٩).

ئیبنوحەجەر ووتویەتی: دەربارەی فەزڵی مانگی ڕەجەب و ڕۆژووی ڕەجەب، هەروەها لەبارەی ڕۆژووێکی تایبەت و شەونوێژ لە ڕەجەبدا حەدیسێکی صەحیح نەهاتوە کە بگونجێ بۆ بەڵگە.

ڕۆژووی دوو شەممان و پێنج شەممان:

لە ئەبوهورەیرەوە هاتووە کە پێغەمبەر ﷺ بە زۆری ڕۆژانی دووشەممەو پێنج شەممە بەڕۆژوو ئەبوو، لەو بارەیەوە پرسیاری لێ کرا، فەرمووی: (إنَّ الأعمَالَ تُعرَضُ كُلَّ اثنَينِ وَخَمِيسٍ، فَيَغفِرُ اللهُ لِكُلِّ مُسلِمٍ، أو لِكُلِّ مُؤمِنٍ، إلا المُتَهَاجِرَينِ، فَيَقُولُ أخِّرهُمَا) (رواه أحمد بسند صحيح)[٥]. واتە: کردەوەکان ڕۆژانی دووشەممە وپێنج شەممە نیشان ئەدرێن، پاشان خوا لە هەموو موسوڵمانێك یا لە هەموو باوەڕدارێك خۆش ئەبێت، جگە لەوانەی دەنگیان لەیەك دابڕیوە، ئەفەرمووێ: دوایان بخە.

لە صەحیحی موسلیمدا هاتووە کە پێغەمبەر ﷺ دەربارەی ڕۆژووی دووشەممە پرسیاری لێ کرا فەرمووی: (ذَاكَ يَومٌ وُلِدتُ فِيهِ، وَأُنزِلَ عَلَيَّ فِيهِ). واتە: ئەوە ڕۆژێکە منی تێدا لە دایك بووم وتێیدا قورئانم بۆ هاتۆتە خوارەوە.

بەڕۆژوو بوونی سێ ڕۆژ لە هەر مانگێکدا:

ئەبوذەڕی غیفاری رضي الله عنه فەرمویەتی: پێغەمبەر ﷺ فەرمانی پێ ئەکردین کە لە هەرمانگێکدا سێ ڕۆژە سپییەکان بەڕۆژوو بین، ئەوانیش سیانزەو چواردەو پانزەی هەموو مانگێکە، وە ئەیفەرموو: (هِيَ كَصَومِ الدَّهرِ). واتە: ئەو سێ ڕۆژە وەك ڕۆژووی هەموو ساڵە. (نەسائی گێڕاویەتییەوە، و ئیبنوحیببان بەصەحیحی داناوە).

وە هاتووە لە پێغەمبەرەوە ﷺ کە لە مانگێکدا شەممەو یەك شەممەو دوو شەممە بەڕۆژوو ئەبوو، وە لە مانگێکی تر سێ شەممەو چوارشەممەو پێنج شەممە[٦].

([5]) کورتەی قسەی شێخ ئەلبانی ئەوەیە کە ئەو حەدیسە صەحیحە، بەڵام ئیسنادەی ئەحمەد صحیح نی‌یە، ئینجا بەڵگەی لاوازی ئیسنادەکەی ئەحمەد و قسەی زانایانی لەسەر باس کردووە، پاشان ئەفەرمووێت: بۆیە ئەم حەدیسەم بە صەحیح داناوە چونکە هەروەك چاوت لێیە و —باس کرا لەمەوبەر- ڕستەی دووەمی صەحیحە، وە ڕستەی یەکەمیش چەند شایەتێکی هەیە، یەکێ لەو شایەتانە لە ئوسامەی کوڕی زەیدەوەیە، کە ئەم زیادەیەشی لەگەڵدایە: (ذانك يومان تعرض فيهما الأعمال على رب العالمين، فأحب أن يعرض عملي وأنا صائم) واتە ئەو دوو ڕۆژە کردەوەی بەندەکان نیشان پەروەدگاری جیهانیان ئەدرێت، جا من پێم خۆشە لەومایەدا کە کردەوەکەم نیشانی ئەدرێت بەڕۆژوو بم.

نەسائی و ئەحمەد بە سەنەدێکی حەسەن تەخریجیان کردووە، وە ئەبوداود لە ڕێگای دوەمەوە، وە ئیبنوخوزەیمە لە ڕێگای سێیەمەوە ریوایەتی کردووە، تەماشای تەرغیب بکە، جا ئیبنوخوزەیمە ڕێگاکەی نەسائی و ئەبو داودی کردوە بە یەك، ئەمەش لە وەهمەکانی‌یەتی جا ئاگادار بە.

([6]) لەوەدا کە نیسبەت بدرێتە پێغەمبەر ﷺ سەرنجی لەسەرە، چونکە لە ریوایەتی سوفیانە لە مەنصورەوە لە (خیثمە) وە لە عائیشەوە فەرموویەتی: ...ترمذي تەخریجی کردووە و ووتویەتی حەدیسێکی حەسەنە، و عبد الرحمن ی کوڕی مەهدی ئەم حەدیسەی لە سوفیانەوە گێڕاوەتەوە بەڵام ڕەفعی نەکردووە بۆ پێغەمبەر ﷺ.

(حافظ) لە فەتحدا ووتویەتی: ئەمەیان ویچوترە.

منیش ئەڵێم: عیللەتێکی تریشی هەیە لە (التهذيب) دا لە تەرجەمەی ئەم (خیثمە)دا هاتووە ـ کە عبدالرحمنە ـ لە ئیبنومەسعود و عومەرەوە ریوایەتی کردووە لەحاڵێکدا کە بۆ خۆی لێیانەوە نەی بیستووە.

وە ووتویەتی (إبن القطان) ئەڵێت: هەرچی لە عائیشەوە گێڕاویەتی‌یەوە پێویستی بە چاو پیاخشاندنەوە هەیە (تمام المنة).

جاری وابوو لەسەرەتای هەموو مانگێکدا سیٚ ڕۆژ بەڕۆژوو ئەبوو، وە لە پێنج شەممەی ئەوڵی مانگدا بەڕۆژوو ئەبوو، هەروەها دووشەممەی دووای ئەوەش، پاشان دووشەممەی دوای ئەوانەش[7].

ڕۆژە نا ڕۆژێك بەڕۆژوو بوون:

لە ئەبوسەلەمەی کوڕی عبدالرحمنەوە هاتووە، لە عبدالله ی کوڕی عەمرەوە کە فەرمویەتی: پێغەمبەر ﷺ پیٚ ی فەرمووم: بیستومە تۆ بە شەو نوێژ ئەکەیت و ڕۆژیش بەڕۆژوو ئەبیت، ووتم: بەڵێ ئەی نێرراوی خوا! فەرمووی: ڕۆژێك بەڕۆژوو بە و ڕۆژێك بەڕۆژوو مەبە، شەو نوێژیش بکە وبش خەوە، چونکە لاشەت و ژنەکەت و میوانەکەت مافیان هەیە بەسەرتەوە، وە ئەوەندەت بەسە کە لە هەموو مانگێکدا سیٚ ڕۆژ بەڕۆژوو بیت، ئەڵیٚ: من زۆریم لیٚ کردو ئەویش توندی کرد لەسەرم، ووتم: ئەی نێرراوی خوا،لەوە زیاتر ئەتوانم، فەرمووی: هەموو هەفتەیەك سیٚ ڕۆژ بەڕۆژوو بە، ئەڵیٚ: زۆرم لیٚ کردو ئەویش زۆری لیٚ کردم، ووتم: ئەی نێرراوی خوا لەوە زیاتر ئەتوانم، فەرمووی: دە وەك ڕۆژووی داود پێغەمبەر ﷺ بەڕۆژوو بە ئیتر لەوە زیاتر بەڕۆژوو نەبیت. ووتم: ئەی نێرراوی خوا ڕۆژووی داود پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) چۆن بووە؟ فەرمووی: ڕۆژێك بەڕۆژوو ئەبوو ڕۆژێك بەڕۆژوو نەئەبوو. (ئەحمەدو غەیری ئەو گێڕاویانەتەوە).

دیسان ڕیوایەت کراوە لە عبدالله ی کوڕی عەمرەوە کە پێغەمبەر ﷺ فەرمویەتی: (أحَبُّ الصِّيامِ إلى اللهِ صِيامُ داوُد ، وَأحَبُّ الصَّلاةِ إلى اللهِ صَلاةُ داود ، كَانَ يَنامُ نِصفَهُ، وَيَقومُ ثُلُثَهُ، وَيَنامُ سُدسَهُ، وَكَانَ يَصُومُ يوماً ، وَيُفطِرُ يوماً). واتە: باشترین ڕۆژوو و نوێژ لای خوا نوێژو ڕۆژووی داود بووە، نیوەی شەوەکە خەوتووە، پاشان لە سیٚیەکی شەودا نوێژی کردووە و لەشەش یەکی داخەوتووە، وەڕۆژێك بەڕۆژوو بووەو ڕۆژێك بەڕۆژوو نەبووە.

دروستە ڕۆژووانی ڕۆژووی سوننەت، ڕۆژووەکەی بشکێنێت:

١- لە ئومموهانیەوە هاتووە کە پێغەمبەر ﷺ ڕۆژی فەتحی مەککە هاتەماڵەوە و خواردنەوەیەکیان بۆ هێنا، ئەویش لیٚی خواردەوە، پاشان دایە دەستم بیخۆمەوە، ووتم: من بەڕۆژووم. فەرمووی: (إنَّ المُتَطَوِّعَ أميرٌ على نَفسِهِ فَإن شِئتَ فَصُومِي، وَإن شِئتَ فَأفطِري). واتە: ڕۆژووگری سوننەت سەرۆکی خۆیەتی، ئەگەر ئارەزو بکەیت بەر دەوام بە لە ڕۆژووەکەتدا، وە ئەگەر ئارەزو ئەکەیت ڕۆژووەکەت بشکێنە. (رواه أحمد والدارقطني والبيهقي).

([7]) شتی وام لە هیچ کتێبێکی سوننەتدا نەدیوە، وە ئیبنوقەییمیش لەباسی رەوشتی پێغەمبەر ﷺ لە ڕۆژووەکەیدا باسی نەکردووە، جا ئەترسم ئەم حەدیسە دانەر لیٚی هەڵگەڕابێتەوە یان لەسەر کەسانی تر جگە لەو هەڵگەڕابێتەوە.

چونکە ئەوەی ناسراوە لە سوننەتی پێغەمبەرەوە ﷺ ئەوەیە کە هەموو مانگێك سیٚ ڕۆژ بەڕۆژوو ئەبوو، لە سەرەتای مانگەوە، دوو شەممە بەڕۆژوو ئەبوو ئینجا ڕۆژی پێنج شەممە، پاشان پێنج شەممەکەی دوواتری.

نەسائی تەخریجی کردووە (١/٣٢٨) وە هەروەها جگە لەویش، وە لە صەحیحی ئەبوداودیشدا تەخریج کراوە (١/٢٠١٧) لە حەدیسی ئیبنوعومەرەوە، وە هەروەها نەسائی و ئەبوداود و ئەحمەد ئەیگێڕنەوە لە هەندێك خێزانەکانی پێغەمبەرەوە ﷺ و سەنەدەکەشی حەسەنە. (تمام المنة).

حاکم ئەم حەدیسە ئەگێڕێتەوە ئەڵێت: سەنەدەکەی صەحیحە، وە زاراوەکەی بەم شێوەیە: (الصَّائِمُ المُتَطَوِّعُ، أميرُ نَفسِهِ، إن شَاءَ صَامَ، وان شَاءَ أفطَرَ). واتە: کەسێك سوننەت بەڕۆژوو بێت لە دەست خۆیایەتی بەڕۆژوو ئەبێت یا ئەیشکێنێت.

لە ئەبوجوحەیفەوە هاتووە ووتویەتی: پێغەمبەر ﷺ سەلمان و ئەبودەرداڕی کردە برای یەکتر، جارێك سەلمان چوو بۆ دیدەنی ئەبودەرداء، بینی ئوممودەرداء پۆشاکی ناشیرینی لەبەردایە، پێی ووت: ئەوە چیتە؟ ووتی: ئەبودەرداڕی برات ئیحتیاجی‌یەکی بە دونیا نی‌یە، کاتێ ئەبودەرداء هاتەوە خواردنی بۆ دروست کرد، بە سەلمانی ووت: تۆ بخۆ من بەڕۆژووم. سەلمان ووتی: هەتا تۆ لێی نەخۆیت منیش ناخۆم، ئەویش لێی خوارد، کاتێ شەو هات ئەبودەرداء چوو بۆ شەو نوێژ سەلمان پێی ووت: بخەوە جارێ، ئەویش خەوت، پاشان هەڵسایەوە، سەلمان پێی ووت: بخەوەرەوە، هەتا شەو ئەوەندەی نەما، سەلمان پێی ووت: ئێستا هەستە، جا هەر دووکیان هەڵسان بۆ شەو نوێژ، ئینجا سەلمان پێی ووت: پەروەردگارت ماڤی بە سەرتەوە هەیە، خۆت مافت بە سەرخۆتەوە هەیە، خێزانت ماڤی بە سەرتەوە هەیە، جا هەریەك ماڤی خۆی بدەرێ. جا کاتێ ڕۆژ بۆوە چوو بۆ لای پێغەمبەر ﷺ باسەکەی بۆ گێڕایەوە، پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: سەلمان ڕاستی کردووە. (بوخاری و ترمذي گێڕاویانەتەوە).

٣- لە ئەبوسەعیدی خودری‌یەوە ﷺ هاتووە فەرمویەتی: خواردنم بۆ پێغەمبەر ﷺ دروست کرد بوو، خۆی و یارەکانی هاتن، کاتێ خواردن دانرا پیاوێك لەناویاندا ووتی: من بەڕۆژووم. پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: (دَعَاكُم أخُوكُم، وَتَكَلَّفَ لَكُم). واتە: براکەتان بانگی کردوون وخۆی ماندوو کردووە بۆتان. پاشان پێی فەرموو: (أفطِر وَصُم يَوماً مَكَانَهُ، إن شِئتَ). واتە: بیشکێنە جا ئەگەر ویستت ڕۆژێکی تر لەجیاتی ئەمڕۆ بەڕۆژوو بە. (رواه البيهقي بإسناد حسن، كما قال الحافظ).

بەشی زۆری زانایان بۆ ئەوە چوون کە دروستە بۆ کەسێك بەڕۆژووی سوننەت بێت ڕۆژووەکەی بشکێنێت، وە موستەحەببە لە جیاتی ئەوە ڕۆژێکی تر بگرێتەوە، بەڵگەشیان ئەو حەدیسە صەحیح و صەریحانەیە.

===============

سایتی بەهەشت

www.ba8.org

2009 – 1430

هەمیشە لەگەڵمان بن بۆ بەرهەمی نوێ